

RĪGĀ

2020.gada 28.augustā
Nr. 1-23/148_e

**Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas
Finanšu sektora uzraudzības apakškomisijai**
Paziņošanai e-adresē

Finanšu ministrijai
Paziņošanai e-adresē

Finanšu un kapitāla tirgus komisijai
Paziņošanai e-adresē

Labklājības ministrijai
Paziņošanai e-adresē

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai
Paziņošanai e-adresē

Par valsts fondēto pensiju shēmas līdzekļu mērķtiecīgāku ieguldīšanu

Kopš 2017.gada valsts fondēto pensiju sistēmā ir notikusi virkne būtisku izmaiņu un uzlabojumu. Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk - Asociācija) vēlas turpināt aizsākto dialogu ar sadarbības partneriem par tālākiem nepieciešamajiem pilnveidojumiem, tostarp vērst deputātu uzmanību uz šādu uzlabojumu iespējamību.

Valsts fondēto pensiju likuma (turpmāk – VFPL) 12.panta otrās daļas 11.punkts nosaka – *“ieguldījumi kapitāla vērtspapīros, alternatīvo ieguldījumu fondos vai tādos ieguldījumu fondos, kuri var veikt ieguldījumus kapitāla vērtspapīros vai citos riska ziņā tiem pielīdzināmos finanšu instrumentos, kopā nedrīkst pārsniegt 75 procentus no ieguldījumu plāna aktīviem”*.

Asociācija aicina sākt diskusiju par nepieciešamajiem grozījumiem VFPL, kas ļautu palielināt ieguldījumu apjomu kapitāla vērtspapīros vai tādos ieguldījumu fondos, kuri var veikt ieguldījumus kapitāla vērtspapīros vai citos riska ziņā tiem pielīdzināmos finanšu instrumentos, **līdz 100 procentiem no ieguldījumu plāna aktīviem**, ja ieguldījumu politika paredz kapitāla vai parāda vērtspapīru indeksa sastāva replicēšanu.

Asociācija, modelējot trīs iespējamus ieguldījumu scenārijus, ir aprēķinājusi uzkrājuma pieauguma apjomus katrā no tiem. Secinām, ka ieguldījumu apjoma palielināšana iepriekš minētajos segmentos līdz 100 procentiem no ieguldījumu plāna aktīviem, **palielina uzkrājumu apjomu pat divas reizes salīdzinājumā ar konservatīvo plānu**.

Pastāvošajā praksē jauniešiem, kurš tikko saņēmis savu pirmo atalgojumu, piedāvājot izvēlēties ieguldījumu valsts fondēto pensiju plānos, **kā prioritāte tiek piedāvāta**

konservatīvais ieguldījumu plāns, kuram ilgtermiņā, ievērojot gadu skaitu, kas jaunietim atlicis līdz pensionēšanās vecumam, ir viszemākais ienesīgums. Tādējādi jaunais cilvēks uzkrāj divas reizes mazāk, nekā tas būtu iespējams, ja ieguldījums tiktu izdarīts ilgajam laikam līdz jaunieša pensionēšanās vecumam atbilstošākā ieguldījumu plānā.

Pievēršam uzmanību, ka ieguldījumu ilgtermiņa atdeve gadā kapitāla vērtspapīriem - akcijām ir septiņi procenti, parāda vērtspapīriem - obligācijām – divi procenti. Analizējot dalībnieku, kas valsts fondēto pensiju līmenim pievienojas 23 gados un pensionējas 65 gados, ar sākuma mēneša bruto atalgojumu 1000 euro un divu procentu algas pieaugumu katru gadu, secinām, ka, pensionējoties viņam iespējami šādi trīs scenāriji:

- **1.scenārijs** - uzkrāti **42 800 EUR**, ja dalībnieks visu laiku līdz aiziešanai pensijā pavada konservatīvajā plānā;
- **2.scenārijs** - uzkrāti **77 900 EUR** (par 82 procentiem jeb 1.8 reizes vairāk nekā pirmajā scenārijā), ja dalībnieks, piemēram, sāktu ar ieguldījumu 75 procentu akciju plānā, 20 gadus pirms pensijas iestājas 50 procentu akciju plānā un 5 gadus pirms pensijas - konservatīvajā plānā (*uzkrājums pieaug pat līdz 81 600 EUR, ja maiņu uz 50 procentu akciju plānu veic 15 gadus pirms pensionēšanās*);
- **3.scenārijs** - uzkrāti **87 700 EUR** (par 13 procentiem vairāk salīdzinājumā ar 2. scenāriju jeb divas reizes vairāk nekā pirmā scenārija gadījumā), ja dalībnieks sāk ar 100 procentu akciju plānu, 20 gadus pirms pensijas iestājas 50 procentu akciju plānā un 5 gadus pirms pensijas - konservatīvajā plānā (*uzkrājums pieaug līdz 96 600 EUR, ja maiņu uz 50 procentu akciju plānu veic 15 gadus pirms pensionēšanās*).

Esošā sistēma, kad jauni pensiju otrā līmeņa dalībnieki tiek “ielozēti” kādā no tirgū piedāvātajiem konservatīvajiem plāniem, vairs nav Latvijas iedzīvotāju – otrā pensiju līmeņa dalībnieku interesēm atbilstoša. Tiek novērots, ka ap **80 procentu** jauno valsts fondēto pensiju sistēmas (turpmāk – VFPS) **dalībnieku, uzsākot darba gaitas, paši neizvēlas savu pensiju plānu**. Līdz ar to tie automātiski tiek novirzīti kādā no konservatīviem plāniem, kas, esošajos procentu likmju apstākļos, ilgtermiņā, drošticami nesegs inflāciju. Tādējādi nesamērīgi daudz jauniešu vēl aizvien ekonomiski nepamatoti varētu atrasties konservatīvajos plānos. Ja pastāvošais – noklusējuma un piesardzīgas ieguldījumu stratēģijas - princips netiek mainīts, un VFPS dalībnieks nenomaina konservatīvo plānu uz aktīvāko plānu pirmajos 20 darba gados, tad ienākumu aizvietoējums pensijā paredzami **krītas par 5 procentpunktiem**.

Skatoties uz reālo pensiju otrā līmeņa dalībnieku sadalījumu, **75 procenti dalībnieku ir izvēlējušies sabalansētos vai aktīvos plānus**. Personai dzīves laikā ieteicams veikt plānu nomaiņu vismaz **trīs reizes** - no aktīvā uz sabalansēto, bet pēdējos 10 uzkrāšanas gados uz konservatīvo, tātad optimāls ieguldījumu plānu maiņu īpatsvars būtu 4,5 līdz 5 procenti gadā. Plānu maiņas īpatsvaru dabīgi palielina veselīga konkurence starp pārvaldītājiem, kāda šobrīd nenoliedzami ir vērojama. Uzsveram, ka darba mūža laikā VFPS dalībniekiem noteikti ir nepieciešama profesionāla konsultācija piemērotākā ieguldījumu plāna izvēlei.

Pamatojoties uz minēto, Asociācija piedāvā trīs savstarpēji papildinošus turpmākās rīcības virzienus:

1. Vecumam atbilstoša, mērķtiecīga ieguldījumu stratēģija ar mērķi nodrošināt augstāku ienākumu aizstāšanas koeficientu¹, piemēram, paaugstinot ieguldījumu riska līmeni jaunajiem dalībniekiem, un Latvijas iedzīvotājus, kas iesaistās darba tirgū un nav jau norādījuši vēlamo pensiju plānu, bet ir vecumā līdz 45 gadiem, iekļaut pensiju plānos, kur ieguldījumi kapitāla vērtspapīros nepārsniedz 75 procentus.

2. Efektīvāka līdzekļu pārvaldīšana, ieguldījumu pārvalžu sabiedrībām (turpmāk – IPS) ļaujot vienlaicīgi nodrošināt savlaicīgu, kvalitatīvu un iespējami personalizētu konsultāciju - lai tas būtu iespējams, nepieciešams ar likumu atļaut zināt savus klientus, kas atbilstu ES dalībvalstu praksei, kur pastāv VFPS pielīdzināmas shēmas un tirgus dalībnieki (IPS) zina savus klientus.

3. Plašāka, droša informācijas pieejamība par klienta personīgo uzkrājumu pašam klientam jebkurā izvēlētajā platformā (piemēram, sniedzot iespēju vienas bankas internetbankā aplūkot savu uzkrāto pensijas kapitālu, kas uzkrāts pie pārvaldītāja, kas nav saistīts ar šo banku) pēc līdzības ar PSD2 konta informācijas pakalpojumu², ņemot vērā to, ka 2019.gadā informāciju par otrā pensiju līmeņa uzkrāto kapitālu www.latvija.lv aplūkojuši ap 5 procentiem no visiem VFPS dalībniekiem. Platformu ekonomikas attīstība maina cilvēku paradumus, arī izmantojot valsts un privātos pakalpojumus.

Aicinām apakškomisiju un citus šīs vēstules adresātus apsvērt šādus četrus rīcības virzienus – **(a) 100 procentu akciju plāni, (b) riska līmeņa celšana neizlēmušajiem dalībniekiem, (c) tiesības zināt savus klientus konsultācijas sniegšanai un (d) plašāku datu pieejamību par uzkrājumu pašam klientam** – un pozitīva secinājuma gadījumā virzīt attiecīgus priekšlikumus grozījumiem normatīvajos aktos.

Labprāt šos jautājumus pārrunātu kādā no Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas Finanšu sektora uzraudzības apakškomisijas sēdēm, piedaloties VFPS darbībā iesaistītajiem partneriem, lai plānotu turpmāko darbu ar iespējamiem priekšlikumiem.

Lūdzam arī iepazīties ar atsaucēs minētajām Asociācijas pozīcijām, kurās šajā vēstulē minētie priekšlikumi pamatoti detalizētāk.

Ar cieņu

valdes priekšsēdētāja

Sanita Bajāre

ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Sagatavoja:
Ieva Alhasova Ieva.Alhasova@financelatvia.eu

¹ Pieejams: https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2019/04/PSL_5lpp_draft_4.pdf

² Pieejams: https://www.financelatvia.eu/wp-content/uploads/2020/01/Priekslukumi_VFPS_uzlabojumi.pdf